

SANAT YAPITLARINA YÖNELİK SALDIRI EYLEMLERİNİN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI

THE PAST, PRESENT AND FUTURE OF ATTACKING ACTIONS AGAINST ARTWORKS

Dr. Öğr. Üyesi Caner YEDİKARDEŞ

Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü,
cyedikardes@atauni.edu.tr

Erzurum / Türkiye

ORCID: 0000-0002-6597-5023

ÖZET

Geçmiş, bugün ve gelecek diyalektiğinde zamana eşlik eden öğelerden birisi olan sanat yapıtları, bir ülkenin siyasal, ekonomik yapılarının bir göstergesi olduğu kadar kültürel ve sosyal dokunun da referanslarıdır. Bu itibarla, bireyin aile içi eğitimi başta olmak üzere duyarlılık gelişimi, nitelikli sanat eğitiminin önemi, sahiplenme içgüdüğü, koruma ve sahip çıkma duygusu yüksek bir toplum inşasının gerekliliği tartışılmazdır. Ancak bu idealize edilmiş düşüncenin dışında gelişen ve bir takım yaşanmış olan olumsuzlukların örnekleriyle sanat yapıtlarının başına gelenler bu çalışmanın konusudur. Bu çalışmada analitik bir bakış açısıyla ele alınan sanat yapıtlarının uğradığı saldırı ve vandalizm ile tanımlanabilir zarar verme eylemleri neden ve sonuçları bahse konu edilmiştir. Sanat yapıtlarının bilinçli/bilinçsiz tahrip edilmesi sorunu, özellikle heykel ve seramik heykel açısından irdelenmektedir. Dünyadan ve Türkiye’den örneklerle sanat yapıtlarına yönelik tahribatların sonrasında izlenen süreçlerin sanatsal, bilimsel, hukuksal ve sosyo-kültürel açıdan gereklilikleri ve bu temelde uygulamaların yeterlilik düzeyleri üzerinde tartışılmaktadır. Aynı zamanda bu çalışma, sanat yapıtlarının varlık nedenlerine, gerekliliklerine ve var olma sorunsalına ilişkin çok yönlü bir şekilde öneri içerikli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Yapıtları, Seramik Heykel, Saldırı Eylemleri, Vandalizm

ABSTRACT

Artworks, which are one of the elements that accompany time in the dialectic of the past, present and future, are not only an indication of the political and economic structures of a country, but also the references of the cultural and social fabric.

In this respect, the necessity of building a society with a high sense of ownership, protection and maintenance is undisputed, especially in the family education of the individual, the development of sensitivity, the importance of qualified art education, the instinct of ownership, protection and maintenance. However, what happened to the artworks with the examples of the negativities that developed outside of this idealized thought and which have been experienced is the subject of this study. In this study, the causes and consequences of the attacks and damaging actions which can be defined as vandalism of the works of art handled with an analytical perspective are discussed.

The problem of deliberate / unconscious destruction of works of art is examined especially in terms of sculpture and ceramic sculpture.

With examples from the world and Turkey, the artistic, scientific, juridical and socio-cultural requirements of the processes followed after the destructions of the artworks and on this basis the competence levels of the practices are discussed. At the same time, this study offers suggestive inferences in a sophisticated way regarding the reasons for existence, necessity and the problem of existence of artworks.

Keywords: Artworks, Ceramic Sculpture, Attack Actions, Vandalism

1. GİRİŞ

Birçok topluluk ve medeni toplum ölçütlerine uyumluluktan vareste bir kitle, yığın ya da kalabalıkların egemenliğinde nefes almaya çalışan sanat yapıtları geçmişten günümüze dek varlık mücadelesi vermektedir. Artık toplumların erkler tarafından tanımlanan; yaşlılar, çocuklar, engelliler ve kadınlar olarak çeşitlendirdiği dezavantajlı grupları vardır. Potansiyel saldırılara ve zarar görmelere açık zayıf ve/veya karşı koyacak fiziksel yeterliliğe sahip olmayan bu grupları dezavantajlı gruplar olarak açıklamaktadır. Artık günümüz dezavantajlı gruplarından sayılması gereken bir üçgen grup daha var: Sanat-sanatçı-sanat yapıtı. Vandalizme, yozlaşmaya karşın korunup kollanma gereksinimi olan bu yeni grup toplumun “hayat damarlarından”.

Bir toplumun varlık sahasında olabilmesi için birçok alanda kendini geliştirmesi gerekmektedir. Bu alanlardan biri de sanattır. Toplumlar sanata gerekli önemi gösterip sanat alanında kendini geliştiremezse, varlık sahasında zayıf düşebilirler. Kültürel değerleri yozlaşabilir, kolektif bellek çoraklaşır, ilerleme geriler. Uluslararası arenadaki gücü olumsuz etkilenebilir.

Sanat, ülkenin bir tür kimliğidir. Bir ülkenin sanatsal alanda kazandığı yapıtlara bakarak, o ülkenin düşünce yapısı, tarihi, toplumsal yaşamı, değerleri hakkında bilgi edinilebilir. Ülkenin gelişmişliği ile sanat alanındaki gelişimi paraleldir, denilebilir. Sanat alanında ne kadar gelişmişse, dünya üzerindeki değeri, itibarı o denli artar.

Tüm bu sebepler nedeniyle, sanatına gerekli ilgiyi gösteremeyen, sanatını geliştiremeyen milletler zamanla değerlerini yitirirler. Bu da onların yok olmasına sebep olabilir. Mustafa Kemal Atatürk, birçok aforizmasıyla, sanatın bir toplum için ne denli önemli olduğunu anlatmak istemiştir:

“Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz. Böyle bir millet bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve alil bir kimse gibidir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Bir milletin sanat yeteneği güzel sanatlara verdiği değerle ölçülür.” (Karal, 1927 :203).

Sanatın, bir toplumun ilerlemesindeki öneminin ve vazgeçilmezliğinin bilincinde olan Atatürk, bu düşüncesini şu sözlerle de ifade etmiştir: "Sanatçı, toplumda uzun çalışma ve uğraşlardan sonra alınanda ışığı ilk hisseden insandır (Meydan, 2017).

Bu yüksek duyarlılık anlayışıyla kurulmuş olan ülkemiz için günümüz için trajik bir okuma gibi görünse de ne yazık ki sanata, sanatçıya ve dolayısıyla sanat yapıtlarına yönelik gerçekleştirilen saldırılar ve zarar verme eylemleri bazen pasif müdahalelerle bazen de aktive olmuş saldırganlıklarla vücut bulmaktadır. Bu vakıaların önüne geçmek bir tutum geliştirmek ve bilinçlendirme etkinliklerinde bulunması için okul öncesi eğitimi ile başlamak ve sanatı bir duyarlılık eğitimiye dönüştürmek ile olanaklı hale gelebilir. Eğitim politikaları nitelikli sanat eğitimi öğrenimini, tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi hedeflediği takdirde uygar ve yüksek duyarlı bir toplum idealinin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Artık yenedünya bunu bir nevi zorunlu kılmaktadır. Birçok probleme yönelik çözüm üretmenin başlıca ihtiyacı duyarlı birey olmaktan geçmektedir. Nitekim bu nitelikli sanat eğitiminin katacakları ile taçlanabilir.

Çok yönlü düşünme, tasarlama, pratik çözümlenme ve analitik kavrayış sanat eğitiminin başlıca katacaklarıdır. Bu idealize bakışın yanı sıra, sanat yapıtlarının ve tarihi değer taşıyan yapıtların korunmasına ilişkin tedbirler ve caydırıcı yaptırımlar çerçevesinde yasal düzenlemelerde bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında bunlardan bahsetmek ve kapsamını genişletmek noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Zira, bir sanat yapma eylemi sonucunda ortaya çıkmış bir nesnenin korunması onun yalnızca tarihi özellik taşımasıyla ilişkilendirilmemesi gerektiği söylenebilir.

Sanat yapıtlarının korunması genelde iki şekilde olur: Eserlerin bakımı ve onarılması. Tarihi değer taşıyan eserlerin yurt dışına kaçırılmasının engellenmesi.

Tarihi değer taşıyan eserlerin yurt dışına kaçırılmasını engelleme, devletin görevlerindedir. ¹Herhangi bir sebeple kazı ve benzeri çalışma sonucu elde edilen tarihi nitelikteki eserler, en yakın resmi makama haber verilir ve devletçe uygun bulunan ücret karşılığı teslim edilir.

Sanat eserlerinin tarih boyunca korunması hep önem arz etmiştir, ancak bunun faaliyeti ve bilinçlendirilmesi ülkemizde istenilen gibi olması çok da mümkün olmamıştır. Sanat eserleri tarihi ve milli kültürümüzü anlatan ve gelecek nesillere aktaran, geçmişimizi bize tanıtan yapıtlardır. Onların korunmasını milli kültür ve geleneklerimizi korumamız bakımından ciddiyle öğrenip uygulamamız gerekmektedir. Uzun yıllardır var olan eserlerin zaman içerisinde değişen hava koşulları sebebiyle tahrip olması yıpranması kaçınılmazdır. Ancak bu tür doğa olayları yıpranmalarına bilinçli koruma yöntemleriyle müdahale edilebilmektedir. Ne var ki tek önlenemeyen sorun, sanat eserlerine insanların vermiş olduğu zararlardır. Sadece açık alanda olan eserlere değil müze ve galeri gibi kapalı ve koruma altında olan eserlere de zarar verilmektedir. Sergilerdeki eserlere merak ve dokunma dürtüsüyle ciddi zararlar verilmektedir. Bu gibi durumların önüne geçmek ve bilinçlendirmek gerekmektedir.

Tüm bunların önlenmesi için toplumlara en anlaşılır ve hızlı bir şekilde sanat yapıtlarının ne olduğu, neden gerekli olduğu ve nasıl korunması gerektiği hakkında farkındalık yaratabilecek çağdaş organizasyonların (sempozyum, sanat fuarı, sergiler) sayısını arttırmak, duyarlılık oluşturmada ciddi aşama kaydedilmesine olanak sağlayabilir. Bu bilinçlendirme öncelik, sanat yapıtlarının ister bedensel ister düşünsel bağlamda bir emek ürünü olduğu ile ilgili yansıtılabilecek ve oluşturulabilecek bir ortamla aktarabilmek olabilir. Müze, galeri ya da fuar, kongre, sempozyum gibi kamunun dahil olduğu/olabildiği ortamlarda yer alan yapıtlara ilişkin manifesto metinleri, künye bilgileri yazılı ve/veya sözlü olarak aktarılabilir. Bilgi aktarımı ne kadar güçlü olursa o kadar etkili olur. Özellikle de müzelerin bulunduğu bölgelerdeki insan kaynağının dahil edilmesi, “kamusal alanda sanat” yapmanın doğal ve olağan akışına tanıklık edebilir.

2. SANAT YAPITLARINA YÖNELİK SALDIRI EYLEMLERİ VE VANDALİZM

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de sanat yapıtlarına yönelik saldırı eylemleri, zarar verme girişimlerine rastlanabilmektedir. Bu eylem ve girişimler dünyaca benimsenmiş ortak bir tanımlama ile de isimlendirilebilir: Vandalizm ya da Tahripçilik.

Günümüzde vandalizm, kamu mallarına yönelik saldırganlık ya da bireyin hiç tanımadığı başka kişilerin mallarını hedef alan saldırganca davranışlarda bulunma eğilimi olarak tanımlanabilir. Vandal / Tahripçi bu davranışı kasıtlı olarak yapar; yaptığı davranışlarla kamu mallarına ya da tanımadığı kişilerin mallarına zarar verdiğinin farkındadır (Özen vd., 2004, 144 - 149).

Saldırganlık bir hedefe yönelik olarak gerçekleştirilen, sonucunda hasar, yaralanma ya da ölüme neden olan şiddet içeren, bireylerin ve toplumun güvenliğini tehdit eden eylemler olarak tanımlanabilir (Yıldız, 2004: 131-149).

¹ Konuya ilişkin daha geniş bilgi için: Bkz. (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf> ve <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=4134>) Taşınır ve taşınmaz tarihi eserlerin korunması ile ilgili 2863 no'lu yasa, 22 Temmuz 1983 tarih ve 18113 no'lu Resmî Gazete ile yayımlanmıştır. Bu yasaya göre ülkemizde bulunan tarihi eserleri yurt dışına kaçırmak suçtur.

Yıldız'ın alıntıladığına göre saldırganlığın türleri: Dolaylı – dolaysız saldırganlık, aktif – pasif saldırganlık, sözel – fiziksel saldırı, planlı – plansız saldırı, bireyin kendine ya da başkasına yönelttiği saldırganlık. Bu açıdan hiç kuşkusuz, bahse konu saldırganlık türleriyle sanat yapıtlarına yönelik saldırganlıkları ilişkilendirmek olasıdır.

Sanat yapıtları çerçevesinde özellikle kamusal alanda yer alışıyla heykeller, saldırılar ve zarar verme eylemleri yönünden daha riskli nesnelere. Vandalizmle tanımlayabileceğimiz bu eylem biçimleri birçok yazılı ve görsel medyada güncel olarak görülebilmektedir. Ne var ki, ülkemizde de bu eylemlerin sayısı azımsanmayacak düzeydedir.

2.1. Heykele Yönelik Saldırı Eylemleri

Sanat yapıtlarına yönelik saldırılar ve/veya şiddet uygulamaları daha çok heykel formları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Buna göre gerçekleştirilen bu eylemler kimi zaman kült bir yapıt olan Davut heykeline kadar uzanırken kimi zamanda kamusal alanda yer alan çeşitli malzemelerden yapılmış heykelerde görülebilmektedir. Ülkemizdeki heykele karşı bu tutum, politik/ideolojik bir tavrın sonucu olabildiği gibi patolojik bir duygu durum bozukluğundan kaynaklı da olabilmektedir.

Örneğin, Davut heykeline ilk saldırı toplum önüne çıktığı ilk yıl gerçekleşmiş olup bu saldırıda çok zarar görmemiştir. İkinci saldırı 1527'de politik protestolar esnasında gerçekleşir. Saldırı sonucu Davut'un sol kolu üç parçaya ayrılmıştır. Davut heykeli 14 Eylül 1991'de sergilendiği müzede de saldırıya uğramıştır.

Görsel 1. Davut heykeli, Michelangelo, İtalya

Kaynak: <http://zamantuneli.org/15682746-ronesansin-basyapiti-michelangelonun-davud-heykeli>

Görsel 2. Davut Heykeli, Zarar Gören Sol Ayak, Tahribat Görüntüsü, Michelangelo, 1991.

Kaynak: <http://zamantuneli.org/15682746-ronesansin-basyapiti-michelangelonun-davud-heykeli>

1991 yılında Piero Cannata adlı çekiçli bir saldırgan tarafından şiddete maruz kalan heykelin sol ayak parmakları zarar görmüştür. Saldırganın savunması ise oldukça ilginçtir; “Bunu yapmamı Paolo Veronese’nin Güzel Nani’si istedi.” Piero Cannata’nın bahsettiği Paolo Veronese, Venedikli bir ressamdır ve Michelangelo ile aynı dönemde yaşamıştır. Güzel Nani ise ressamın “The Beautiful Nani” isimli tablosudur (Kalkan, 2017).

Davud’un Kudüs’ü fethetmesinin 3000. yılında heykelin bir kopyası Floransa’dan Kudüs’e gönderilmiş olup gönderilen bu hediye Kudüs’te hiçte hoş karşılanmamıştır. Çıplak olan bu heykelin pornografi içerdiğine karar verilmiş ve tepkilerden sonra heykelin kabul edilmemesine karar kılınmıştır. En sonunda bir uzlaşma sağlanmış ve bu heykelin yerine üzerinde kıyafet bulunan farklı bir heykelin kopyası gönderilmiştir (Emre, 2021).

İster Avrupa Birliği ülkeleri ister Ortadoğu ülkelerinden herhangi biri olsun en tepeden en alta kadar nitelikli, uygar bireyler varsa dahi toplumun uygarlaşma süreci duyarlılıkları düzeyinde gerçekleşebilmektedir. Duyarlılık ise nitelikli bir sanat eğitimi öğrenimi ile sağlanabilir. Ancak öznel duyarlılık temeli aile içi eğitim ile söz konusudur. Bireyin henüz çocukken içinde bulunduğu çevre ve o çevrenin getirmiş olduğu koşullarla şekillenebilmektedir.

Ancak diğer taraftan saldırı türlerine bağlı olarak politik ideolojik olarak tahripçiliğin de olduğunu söylemek gerekirse -kaldı ki İtalya’dan bu örnekler- gazeteci Indro Montanelli’nin heykeline de sosyo-politik gerekçelerle zarar verme eylemi gerçekleştirilmiştir.

Görsel 3. Gazeteci Indro Montanelli'nin heykeli

Kaynak: <https://www.timeturk.com/heykel-saldirilar-italya-ya-sicradi/haber-1519088>

ABD'de siyahi George Floyd'un polis tarafından öldürülmesinin ardından başlayan küresel protestolarda ırkçı ve sömürgeci kişilere ait heykellere yönelik saldırılar devam ediyor. İtalya'nın Milano kentinde bulunan ünlü İtalyan gazeteci Indro Montanelli'nin heykeli kimliği belirsiz kişiler tarafından boyalı saldırıya uğradı. Saldırganlar kırmızı boya ile boyadıkları heykelin üzerine spreyle "Tecavüzcü" ve "İrkçi" yazdı.² Saldırganlar, Montanelli'nin heykelinin bulunduğu parktan kaldırılmasını istedi. Floyd protestoları ile başlayan küresel heykel eylemlerinde ilk defa İtalya'da bir heykel hedef alındı. Milano Belediyesine bağlı çalışanlar ise bugün heykeli temizlemeye başladı. Öte yandan Montanelli, 1935 yılında 26 yaşındayken İtalya'nın Eritre'yi ele geçirmeye çalıştığı dönemde 12 yaşındaki Eritreli bir kız çocuğunu satın alarak, evlenmişti. Montanelli'ni heykeli geçen sene "Kadınlar Günü" gösterilerinde de saldırıya uğramış ve pembeye boyanmıştı (Pınar, 2020).

2.1.1. Seramik Heykellere Yönelik Saldırı Eylemleri

Ülkemizde uzun yıllardır Eskişehir iline bağlı Tepebaşı Belediyesi'nin organizatörlüğünde gerçekleştirilen Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu kapsamında davet ettiği seramik sanatçıları tarafından on beş günlük süre içinde ortaya çıkardığı özgün yapıtlar, Tepebaşı Bölgesindeki yeşil alanlara süresiz olarak yerleştirilmektedir. Pişmiş Toprak/seramik doğası gereği kırılabilir ve hassas bir üründür. Özellikle sert darbelerle karşı dayanıklı değildir. Seramiğin bu özel durumu yapılan saldırılar sonucunda daha çok parçalanmalara ve dolayısıyla fiziki olarak tahribat oranının artmasına neden olmaktadır.

Örneğin, Rönesans ressamlarından Hieronymus Bosch'un grotesk figürlerinin seramik yorumunu taşıyan Fuat Kökek'in seramik heykeli bir şiddet uygulaması sonucu tahrip edilmiştir.

² Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için: Bkz. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53079279> & <https://www.timeturk.com/heykel-saldirilar-italya-ya-sicradi/haber-1519088>

Görsel 4. Seramik Heykel, Fuat Kökek, 2017.

Kaynak: <https://www.evrensel.net/haber/303602/eskisehirde-heykele-saldiri-basi-kolu-ve-bacagi-kirildi>

Görsel 5. Seramik Heykel, Fuat Kökek, 2017.

Kaynak: <https://www.evrensel.net/haber/303602/eskisehirde-heykele-saldiri-basi-kolu-ve-bacagi-kirildi>

Yine Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu kapsamında davetli diğer katılımcı sanatçılardan Kaan Canduran ve Pınar Genç'in seramik heykel yapıtları da benzer şekilde saldırılara uğramış ve onarılmasını güçleştirecek derecede tahrip edilmiştir.

Görsel 6. Seramik Heykel, Kaan Canduran, Eskişehir, 2017.
Kaynak: <http://pismistoprak.tepebasi.bel.tr/sanaticildetay.asp?id1=18>

Görsel 7. Seramik Heykel, Tahribat Görüntüsü, Kaan Canduran, Eskişehir, 2017.
Kaynak: <https://www.evrensel.net/haber/340914/eskischirde-magandalar-sanat-eserlerine-saldirdi>

Görsel 8. Seramik Heykel, Pınar Genç, Eskişehir, 2017.
Kaynak: <http://pismistoprak.tepebasi.bel.tr/sanaticilardetay.asp?id1=30>

Görsel 9. Seramik Heykeller, Tahribat Görüntüsü, Pınar Genç, Eskişehir, 2017.
Kaynak: <https://www.evrensel.net/haber/340914/eskisehirde-magandalar-sanat-eserlerine-saldirdi>

Bu ve diğer tahribatlara yönelik saldırganın tespitine ve hukuki süreç kapsamında cezai bir işlemin uygulamasına ilişkin bir güncel bilgiye ulaşılammıştır. Zira genellikle de bu tür olayların yaşanmasının sonucunda takipsizliğe uğraması veya ağır işleyen hukuki süreç adeta bir yazgı niteliğindedir. Böyle bir süreci beklemeksizin tüm diğer yapıtlarda olduğu gibi ilgili sempozyum kapsamında yapıtın sanatçısı ve/veya organizasyonu koordine eden sanatçı/akademisyenlerin önderliğinde seramik bölümlerinin lisans ve yüksek lisans düzeyindeki asistan öğrencilerinin de desteğiyle hızla onarım sürecine girip aslına uygun bir şekilde restore edilebilmektedir.

Ancak Tepebaşı Belediyesinin web³ sayfasında tahribat kayıtları ve onarım sonrası ait görsellerin bulunması dolayısıyla yaşanan olumsuz olayın da bu işin bir parçası olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Orijinal görsellerin bazılarının dışında tahribat sonrasına da ilişkin görsellere medyadan ve kişisel girişimlerle ulaşılabilmiştir. Her ne kadar üzücü ve görülmesi istenmeyen durumlar olsa da bir bilinçlendirme, farkındalık yaratma açısından değerlendirilebilir.

Bir başka saldırı eylemi ise “Medyatik Kafalar” isimli bir seramik heykel çalışmasına yönelik yapılmıştır. Çalışma, kalıcı olarak sergilendiği Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi iç mekânında yaşanmıştır. Saldırı, bir şahıs tarafından 28 Temmuz 2019 tarihinde gece 01.00 sularında gerçekleştirilmiştir.

Görsel 10. “Medyatik Kafalar”, Caner Yedikardeş, 2011. Kaynak: Ersin Türk Fotoğraf Arşivi.

³ Bkz. <http://pismistoprak.tepebasi.bel.tr/>

Görsel 11. “Medyatik Kafalar”, Tahribat Görüntüsü, Caner Yedikardeş, HÜ Beytepe Kütüphanesi 2020. Kaynak: HÜ GSF Seramik Bölümü Başkanı Doç. Mutlu Başkaya Fotoğraf Arşivi.

Görsel 12. “Medyatik Kafalar”, Tahribat Görüntüsü, Caner Yedikardeş, HÜ Beytepe Kütüphanesi 2020. Kaynak: HÜ GSF Seramik Bölümü Başkanı Doç. Mutlu Başkaya Fotoğraf Arşivi.

Görsel 13. “Medyatik Kafalar”, Onarım Sonrası, Caner Yedikardeş, HÜ Beytepe Kütüphanesi 2020. Kaynak: HÜ Beytepe Kütüphanesi Müdürü Çiğdem Topuz Fotoğraf Arşivi.

Görsel 14. “Medyatik Kafalar”, Onarım Sonrası, Caner Yedikardeş, HÜ Beytepe Kütüphanesi 2020. Kaynak: HÜ Beytepe Kütüphanesi Müdürü Çiğdem Topuz Fotoğraf Arşivi.

“Medyatik Kafalar” isimli seramik heykel çalışması 2011 yılında bir mezuniyet projesi olarak tasarlanmış, uygulanmış ve Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi’ne kalıcı olarak yerleştirilmiştir.⁴ Süresiz bir şekilde izleyici/alımlayıcı ile buluşan bu çalışma bir mezuniyet projesi olmasının yanı sıra bir başka manevi değerinin de olduğu söylenebilir: Her bir büst bir sınıf arkadaşına aittir. Model olan arkadaşlardan Ertunç Tuncer’in 2012 yılında bu dünyadan zamansız ayrılışı bu çalışmanın manevi değerini de yası yaşatması nedeniyle arttırmış, göz bebeği bir eser haline gelmiştir. Bu duygu yüküyle taçlanmış olan “Medyatik Kafalar” saldırı yoluyla tahribata uğratılmış ve her bir büst paramparça bir hale getirilmiştir. Saldırgan, bilinçli bir şekilde zarar vermediğini, psikolojik bir gerekçeyle saldırıyı gerçekleştirdiğini sözle ifade etmiştir. “Medyatik Kafalar” isimli seramik heykel çalışması, 2020 yılının Ocak ayında da çalışmanın manevi sahibi olarak Caner Yedikardeş tarafından onarılarak yeniden sergilenmeye hazır hale getirilmiştir. Saldırının yapıldığı günden itibaren Hacettepe Üniversitesi tarafından soruşturma başlatılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmiş ve hukuki süreç ise 2019/129-794 nolu savcılık hazırlık dosyasıyla “Medyatik Kafalar” adlı seramik heykel çalışmasının üniversite envanterine kayıtlı koleksiyonda yer alması nedeniyle “kamu malına zarar verme” suçu çerçevesinde başlatılmıştır. Henüz yaşanan olayın detaylarına ilişkin hukuki sürecin devam ediyor olması nedeniyle isim, hüküm ve kesin yargı cümlelerine yer verilmemektedir. Konuya ilişkin, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Müşavirliği’nden aralıklı olarak bilgi alınarak ilgili süreç takip edilmektedir.

Görsel 15. “Medyatik Kafalar” adlı çalışma, yapım aşaması, HÜ Seramik Bölümü Hamiye Çolakoğlu Atölyesi, Model: Ertunç Tuncer, 2010. Ersin Türk Fotoğraf Arşivi.

⁴ “Medyatik Kafalar” isimli seramik heykel çalışmasının teknik ve kuramsal boyutu hakkında ayrıntılı bilgi için: [https://serfed.com/upload/dergiler/Seramik%20T%C3%BCrkiye%20-%20Sekt%C3%B6rel%20\(39\).pdf](https://serfed.com/upload/dergiler/Seramik%20T%C3%BCrkiye%20-%20Sekt%C3%B6rel%20(39).pdf) (S: 22-23) ve Yılmaz, Şevki. “Samsunlu Genç Sanatçının Başarısı” (01.03.2012) <http://www.dengegazetesi.com.tr/samsunlu-genc-sanatcinin-basarisi-71966h.htm> & <http://www.dengegazetesi.com.tr/bombaaaa-6676yy.htm>

Görsel 16. “Medyatik Kafalar” adlı çalışma, yapım aşaması, HÜ Seramik Bölümü Hamiye Çolakoğlu Atölyesi, Model: Cemil Erdoğan, 2010. Ersin Türk Fotoğraf Arşivi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat yapıtları, yaşanan dönem çerçevesinde bir toplumun kimliğini, ekonomik, sosyal ve siyasal durumlarını ortaya koyan ve/veya oluşturan öğelerden biridir. Seramik, pişmiş toprak idol heykeller ise bir toplumun geçmişine de ışık tutan -neredeyse insanlık tarihiyle eş- ve o toplumun yaşamsal şifrelerini çözdüren bir belge niteliğindedir. Tarih öncesi devirlerde insanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber -neolitik çağ- toprağın pişirilmesiyle üretilmeye başlanmıştır. İlk üretim döneminde günlük kullanım ihtiyacına fayda sağlamış ve yiyeceklerin pişirilmesi, saklanması için kullanılmıştır. Aynı zamanda ticari ilişkileri de geliştirmiştir. Bununla beraber dönemin yaşam biçimini, ritüellerini ve günlük hayattan izlerini eserlere aktarmışlardır. Ve böylece seramik tarih için bir pusula görevi görmüştür. Dönemleri ve uygarlıkları kolaylıkla anlamamızı sağlamıştır.

Bu bakımdan seramik yapıtlar, tıpkı tarih öncesi uygarlıklar gibi günümüz ulusları için de çok büyük bir öneme sahiptir. Binlerce yıl kalıcı olma özelliği olan seramik gibi bir değere ayrıcalıklı önem göstermek gerekmektedir. Üzücüdür ki seramik ve diğer sanat nesnelere günümüzde değerinin bilinmemesi veya doğru olmayan uygulamalarla muhafaza edilmesinden dolayı yok olmaya yüz tutmuştur. Tarihi çağ yapıtlarına verilen önem ne yazık ki yakın dönem yapıtlarına yeterince verilmemiştir. Tanık olduğu gibi Cumhuriyet Dönemi sonrası sanat yapıtlarına ilişkin koruma altına alınmamış ve gereken önemi görmemiştir. Bu da toplumların çok açık ki nitelikli sanat bilinci ve farkındalık düzeyi konusunda zayıf kalmasından kaynaklı olabilir. Temelden verilen, okul öncesi sanat eğitimi öğrenimi, bireyler bütünü olarak toplumların sanat alanında bilgilenmelerini sağlayabilir. Dolayısıyla, eğitimin önemi, belirleyiciliği su götürmez. Ancak, okullardaki şiddet sorununa evrensel bir çözüm yolu bulunamadığını vurgulayan Miller (1994:85-107), öncelikle herkesin bu konuda sorumluluk yüklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Okul güvenliği politikalarının ve uygulamalarının da öğrenciler, öğretmenler, ana-babalar, okuldaki görevliler ve yörenin temsilcilerinden oluşan bir ekip tarafından planlanmasını önermektedir. Öte yandan, vandalizme çağrıştıran, tahripçiliğe yol açan nedenler ortadan kaldırılmazsa ve tahripçilik çok büyük bir risk almayı gerektirmese, tahripçiliğin ileride tekrarlanacağı öne sürülmektedir (De More, Fisher ve Baron, 1988:89-91).

Tahripçilik sorununun çok sert yargısal cezalarla çözülemeyeceğini, tahripçiliğin ancak aile gözetimi ve denetimi artırılarak çözülebilir (Montgomery, 1979:168-170).

Şayet erken eğitim döneminde sağlıklı bir sanat eğitimi alınabilirse, dün yaşandığı gibi bugün de yaşanan saldırı eylemleri, zarar verme girişimleri ve vandalizmi çağrıştıran bu olumsuzluklarla karşı karşıya kalınmayabilir. Yarın ise, daha denetlenebilir bir ortam, otokontrolü gelişmiş bireylerden oluşan toplumsallaşma gerçekleşebilir.

KAYNAKÇA

- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf> & <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=4134> Erişim Tarihi: 10.03.2021
- <https://www.timeturk.com/heykel-saldirilari-italya-ya-sicradi/haber-1519088> Erişim Tarihi: 15.04.2021
- <https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2017/01/12/heykelin-kolunu-bacagini-kirdilar> Erişim Tarihi: 12.12.2020
- <https://www.evrensel.net/haber/340914/eskisehirde-magandalar-sanat-eserlerine-saldirdi> Erişim Tarihi: 12.12.2020
- DeMore, S.Wa. Fisher, J.D. ve Baron, R.M. (1988). The epuity-control model as aprediction of vandalism among college students journal of appied social psychology. 18(1). S.80-91.
- Emre, M. (2021). Rönesans'ın Baş Yapıtı: Michelangelo'nun Davud Heykeli. <http://zamantuneli.org/15682746-ronesansin-basyapiti-michelangelonun-davud-heykeli> Erişim Tarihi: 15.04.2021
- Kalkan, N. K. (2017), Davut Heykeli, <https://www.tarihli-sanat.com/davut-heykeli/> Erişim Tarihi: 22.04.2021
- Karal, E. Z. (1927). Fatih ÖZDEMİR (Ed.). Atatürk'ten Düşünceler (kitap). Ankara: ODTÜ Yayıncılık. s. 203. ISBN 975-7064-12-2. 1923-01, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (II)
- Meydan, S. (2017). Sanat Cumhuriyeti, <https://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/sinan-meydan/sanat-cumhuriyeti-1701945/> Erişim Tarihi: 05.11.2020
- Miller, J. Hillis. (1994). The Role of Theory in the Development of Literary Studies in the United States." Divided Knowledge. Beijing: Social Sciences Document Press, s. 85-107
- Montgomery, P. (1979). Vandalism, British Journal of Criminology, 49 (2), s. 168-170.
- Övgü, P. (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53079279> Erişim Tarihi: 09.02.2021
- Özen, Y., Gülaçtı, F., Çıkılı, Y. (2004). Saldırganlığın Psikolojik-Kültürel Boyutu ve Vandalizm. Doğu Anadolu Araştırmaları, s. 144 – 149.
- Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi, (2012) [https://serfed.com/upload/dergiler/Seramik%20T%C3%BCrkiye%20-%20Sekt%C3%B6rel%20\(39\).pdf](https://serfed.com/upload/dergiler/Seramik%20T%C3%BCrkiye%20-%20Sekt%C3%B6rel%20(39).pdf) s. 22-23 Erişim Tarihi: 09.02.2021
- Yıldırım, Ş. (2012). Samsunlu Genç Sanatçının Başarısı, <http://www.dengegazetesi.com.tr/samsunlu-genc-sanatcinin-basarisi-71966h.htm> & <http://www.dengegazetesi.com.tr/bombaaaa-6676yy.htm> Erişim Tarihi: 25.03.2021
- Yıldız, A. S. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. Polis Bilimleri Dergisi 6(3-4), s. 131-149.